

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

для очної і заочної форм навчання

з навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ»

*(освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії,
галузь знань 03 – Гуманітарні науки, спеціальність 032 – Історія та археологія)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018**

Плани практичних занять для очної і заочної форм навчання з навчальної дисципліни «Історії світової політичної думки» (освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії, галузь знань 03 – Гуманітарні науки, спеціальність 032 – Історія та археологія) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. М. В. Яцюк. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 18 с.

Укладач канд. іст. наук, доц. М. В. Яцюк

Рецензент канд. іст. наук, доц. В. В. Жигло

Рекомендовано кафедрою історії і культурології, протокол № 2 від 3 жовтня 2017 р.

ЗМІСТ

1	Мета та завдання навчальної дисципліни.....	3
2	Плани практичних занять. Змістовий модуль 1 Політичні вчення про суспільство і державу стародавнього світу і середньовіччя	
	Тема 1 Політичні та правові вчення у країнах Стародавнього Сходу.....	8
	Тема 2 Зародження та розвиток правової і політичної думки в Стародавній Греції.....	8
	Тема 3 Розвиток правових і політичних вчень у Стародавньому Римі...	9
	Тема 4 Політичні та правові вчення в Західній Європі в період виникнення і розвитку феодалізму.....	10
	Тема 5 Українська політична та правова думка в період княжої доби IX-XIV ст.....	11
	Змістовий модуль 2 Політична думка нового і новітнього часу	
	Тема 6 Учення про право й державу доби Відродження та Реформації у Західній Європі	12
	Тема 7 Вплив Великої французької революції на розвиток політичної думки в Європі кінцяXVIII – початку XIX ст.....	13
	Тема 8 Політико-правові ідеї в німецькій класичній філософії.....	14
	Тема 9 Політико-правові вчення XX ст.....	15
	Список рекомендованої літератури.....	17

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія світової політичної думки» є поглиблення знань аспірантів з історії зародження та розвитку політичної і правової думки з часів античності і до новітнього часу, зосереджуючись в основному на культурних і політичних здобутках європейської цивілізації. Вивчення цього курсу також має сприяти правовому, демократичному і патріотичному вихованню аспірантів, формуванню високої правової культури та виробленню у них вміння аналізувати і прогнозувати розвиток як окремих політико-правових інститутів, так і держави та права в цілому.

Основні завдання вивчення дисципліни «Історія світової політичної думки» містяться в теоретичній і практичній площинах:

теоретичні:

- дати глибокі міцні і системні знання основних політико-правових доктрин;
- ознайомити з досягненнями світової політико-правової думки;
- узагальнити історичний досвід управління суспільством і державою на різних етапах історичного розвитку.

практичні:

- формування вмінь аналізувати історико-теоретичний зміст політико-правового вчення;
- визначати актуальні програмні положення політико-правових вчень з точки зору оцінки сутності держави і права, політичних цілей, задач, методів їх досягнення;
- показати наступність і новизну в розвитку політико-правових доктрин.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні:

знати:

- основні політико-правові доктрини Стародавнього Сходу і Античності;

- основні політико-правові доктрини Середньовіччя та епохи Відродження;
- напрямки еволюції політико-правових учень періоду Нового часу;
- основні концепції держави і права сформовані у XX сторіччі;
- погляди на державу і право на українських землях в епоху Середньовіччя та козащини;
- зміна в політико-правових поглядах в процесі на соціально народу України;
- основні політико-правові сформовані у XX ст.

вміти:

- застосовувати в практичній діяльності набуті в практичній діяльності набуті
- теоретико-методологічні знання;
- підготувати наукову доповідь з проблем історії вчень про державу і право;
- аналізувати першоджерела та наукову літературу;
- аналізувати зміни в законодавстві з точки зору історичного досвіду
- отриманого в процесі еволюції поглядів на державу і право;
- дати порівняльну характеристику основних концепцій щодо держави і права;
- самостійно виявляти як позитивні моменти так і слабкі сторони в
- новозапропонованих концепціях;
- творчо застосовувати набуті знання в процесі правотворчої діяльності.

мати компетентності:

- володіння системою знань у межах спеціальності «Історія і археологія»;
- здатність формувати, оцінювати та імплементувати актуальну та суспільно значущу проблематику історичних досліджень;
- обґрунтування теми наукового дослідження щодо соціокультурної і господарчої історії міст відповідно до діючих програм розвитку малих та великих міст;

- володіння інтегральним інструментарієм щодо збереження історико-культурної спадщини світового, національного, та локального рівня;
- уміння розпізнавати, класифікувати та використовувати трансформаційні тенденції розвитку міського середовища як в історичній ретроспективі, так і в умовах сучасної глобалізації
- здійснення пошуку, опрацювання та введення до наукового обігу різноманітних історичних джерел з обраної тематики наукового дослідження;
- знайомство з напрацюваннями різних наукових шкіл історичного, філософського, культурологічного спрямування, уміння творчо і критично використовувати їх у своїй дослідницькій роботі;
- розуміння впливу суспільно-політичних, культурно-духовних, економічних обставин на формування змісту історичних документів та історичних студій;
- міждисциплінарний підхід до дослідження історії міст з використанням системного аналізу та цифрових технологій;
- систематичний моніторинг історіографічних новинок, провідних вітчизняних та закордонних наукових видань;
- здатність співпрацювати у міських трансверсальних проектах та кластерах – на рівні дослідницьких колективів, у партнерстві з державними установами, органами місцевого самоврядування та представниками місцевих громад.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Політичні вчення про суспільство і державу стародавнього світу і середньовіччя

Тема 1 Політичні та правові вчення у країнах Стародавнього Сходу.

Тема 2 Зародження та розвиток правової і політичної думки в Стародавній Греції.

Тема 3 Розвиток правових і політичних вчень у Стародавньому Римі.

Тема 4 Політичні та правові вчення в Західній Європі в період виникнення і розвитку феодалізму.

Тема 5 Українська політична та правова думка в період княжої доби IX–XIV ст.

Змістовий модуль 2 Політична думка нового і новітнього часу

Тема 6 Учення про право й державу доби Відродження та Реформації у Західній Європі.

Тема 7 Вплив Великої французької революції на розвиток політичної думки в Європі кінця XVIII – початку XIX ст.

Тема 8 Політико-правові ідеї в німецькій класичній філософії.

Тема 9 Політико-правові вчення XX ст.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1 Політичні та правові вчення у країнах Стародавнього Сходу	3	3
2	Тема 2 Зародження та розвиток правової і політичної думки в Стародавній Греції	3	3
3	Тема 3 Розвиток правових і політичних вчень у Стародавньому Римі	3	3
4	Тема 4 Політичні та правові вчення в Західній Європі в період виникнення і розвитку феодалізму	3	3
5	Тема 5 Українська політична та правова думка в період княжої доби IX-XIV ст.	3	3
6	Тема 6 Учення про право й державу доби Відродження та Реформації у Західній Європі	4	4
7	Тема 7 Вплив Великої французької революції на розвиток політичної думки в Європі кінця XVIII – початку XIX ст.	4	4
8	Тема 8 Політико-правові ідеї в німецькій класичній філософії	4	4
9	Тема 9 Політико-правові вчення XX ст.	3	3
Разом		30	30

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1 Політичні вчення про суспільство і державу стародавнього світу і середньовіччя

Тема 1 Політичні та правові вчення у країнах Стародавнього Сходу

1. Зародження і становлення державно-правових поглядів у країнах Стародавнього Сходу.
2. Політико-правові вчення Давньої Індії.
3. Політико-правові вчення Давнього Китаю.

Питання для самоконтролю

1. Назвати і проаналізувати етичні вчення Стародавнього Китаю.
2. Який вплив здійснювали етичні вчення Стародавнього Китаю на політичне життя.
3. Проаналізуйте політико-правові вчення Давньої Індії.
4. Проаналізуйте політико-правові вчення Стародавнього Китаю.

Тема 2 Зародження та розвиток правової і політичної думки в Стародавній Греції

1. Загальна характеристика витоків, етапів розвитку, досвіду і теоретичних здобутків правової і державницької думки у Стародавній Греції.
2. Держава і право у вченні Геракліта.
3. Ідеї про право і державу Демокріта та Сократа.

4. Вчення Платона про державу і закони.
5. Політичне і правове вчення Аристотеля.
6. Політичні і правові вчення в період занепаду давньогрецьких держав.

Питання для самоконтролю

1. Проаналізуйте вчення Геракліта про державу і право.
2. Зробити порівняльну характеристику ідей про право і державу Демокріта та Сократа.
3. Основні положення вчення Платона про державу і закони.
4. Порівняти погляди Платона і Аристотеля про державу.
5. Основні положення вчення Епікура про право і державу.
6. Політичний бік вчення стоїків про державу і закони.

Тема 3 Розвиток правових і політичних вчень у Стародавньому Римі

1. Основні напрямки політико-правової думки в Стародавньому Римі.
2. Погляди Марка Туллія Ціцерона на право, закон і державу.
3. Римські юристи про право, закон, державу. Створення ними нової науки – юриспруденції.
4. Загальна характеристика і джерела права Византиї в IV-VII ст.
5. Політичні і правові ідеї первісного християнства.
6. Зародження теократичних доктрин. Августин Блаженний.

Питання для самоконтролю

1. Який вплив мали грецькі мислителі на формування політико-правових ідей Рима?
2. Деталізувати і пояснити суть визначення держави, дане Цицероном.
3. Суть права (закон) зв'язку, дане Цицероном.
4. Проаналізувати логіко-правові конструкції римських юристів.
5. Охарактеризувати джерела права Византиї в IV–VII ст.

Тема 4 Політичні та правові вчення в Західній Європі в період виникнення і розвитку феодалізму

1. Загальна характеристика політико-правової думки західноєвропейського середньовічного суспільства.
2. Теократичні теорії.
3. Політико-правові ідеї середньовічних єресей.
4. Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Хома Аквінський.
5. Середньовічні юристи.
6. Вчення про закони і державу Марсилия Падуанського.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте історичні умови формування політичної думки доби Середньовіччя.
2. Пояснити причини появи так званих теократичних теорій доби Середньовіччя.
3. Болгарські богоміли: особливості християнського світосприйняття.
4. Причини появи нових хвиль єретичних рухів другої половині XIV ст.
6. Фома Аквінський і філософська спадщина Аристотеля.
7. Середньовічні юристи: школа глоссаторів і постглоссатори.

Тема 5 Українська політична та правова думка в період княжої доби IX–XIV ст.

1. Витоки, особливості формування і розвитку правової та політичної думки в Русі.
2. Загальна характеристика політичної та правової думки Київської Русі.
3. Політичні ідеї у творі Іларіона «Слово про Законі і Благодаті».
4. Політичні ідеї Володимира Мономаха.
5. Правові ідеї юридичних пам'яток Київської Русі.

Питання для самоконтролю

1. Визначити характерні особливості політичної та правової думки Київської Русі.
2. Проаналізувати основні положення твору Іларіона «Слово про Законі і Благодаті».
3. «Руська правда» як збірка нормативно-правових відносин в Київській Русі.
4. Охарактеризувати вплив доби Володимира Мономаха на розвиток політичних ідей в Київській Русі.

Змістовий модуль 2 Політична думка нового і новітнього часу

Тема 6 Учення про право й державу доби Відродження та Реформації у Західній Європі

1. Загальна характеристика епохи Відродження і Реформації.
2. Вчення Н. Макіавеллі про державу і політику.
3. Політико-правові ідеї Реформації.
4. Політичні ідеї тираноборцев. Етьєн де Ла Боесі.
5. Теорія державного суверенітету. Політичне вчення Ж. Бодена.
6. Політико-правові ідеї раннього комунізму. «Утопія» Т. Мора. «Місто Сонця» Т. Кампанелли.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте історичні умови формування політичної думки доби Відродження і Реформації
2. Назвати і охарактеризувати основні праці Н. Макіавеллі.
3. Проаналізувати систему політичних пріоритетів Н. Макіавеллі.
4. Ефективна форма правління, описана Н. Макіавеллі.
5. Мартін Лютер і його «95 тез»: політичний аналіз.
6. «Християнської спілки і братерства» протестантів в контексті розвитку політичної думки доби Реформації.
7. Погляди Жана Кальвіна на співвідношення церкви і держави.
8. Ранні комуністичні утопічні вчення: історико-політологічний аналіз.

Тема 7 Вплив Великої французької революції на розвиток політичної думки в Європі кінця XVIII – початку XIX ст.

1. Загальна характеристика політико-правової ідеології Просвітництва.
2. Правові і політичні погляди Вольтера.
3. Вчення про право і державу Шарля Монтеск'є.
4. Теорія народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо.
5. Політико-правові вчення комунізму в передреволюційної Франції.

6. Основні напрямки політико-правової думки в період Французької революції.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте становлення світогляду Вольтера.
2. «Царство розуму» Вольтера.
3. Чому Вольтер займав критичну позицію щодо католицької церкви?
4. Охарактеризуйте погляди Монтеск'є на суспільство і державу.
5. Чому Монтеск'є називають класиком конституціоналізму?
6. Охарактеризуйте суть «народного суверенітету» Жан-Жака Руссо.
7. Проаналізуйте «Кодекс природи» Мореллі.
8. Назвати причини появи комуністичних ідей в добу Великої французької революції.

Тема 8 Політико-правові ідеї в німецькій класичній філософії

1. Загальна характеристика основних напрямів політичної та правової ідеології цього періоду.
2. Вчення І. Канта про право і державу.
3. Політико-правова теорія І. Г. Фіхте.
4. Вчення Гегеля про державу і право.

Питання для самоконтролю

1. Вчення Іммануїла Канта про державу.
2. Система поглядів Іммануїла Канта на право у державі.
3. Зв'язок політичного і правового вчення з етикою у Іммануїла Канта.
4. Політико-правова теорія І. Г. Фіхте: основні положення.
5. Поняття права і держави за Гегелем.
6. Співвідношення громадянського суспільства і держави за Гегелем.

Тема 9 Політико-правові вчення XX ст.

1. Загальна характеристика основних напрямів політичної та правової ідеології у XX ст.
2. Соціалістичні політико-правові вчення.
3. Ідеї солідаризму Л. Дюгі та його політико-правова концепція.
4. Неокантианські концепції права. Р. Штаммлер.
5. Психологічна теорія права Л. Петражицького.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте соціал-демократичні ідеї, опешіть їх недоліки і прорахунки.
2. Більшовизм і меншовизм як російський викрєвлений варіант марксизму.

3. Сутність системи ідей солідаризму.

4. Назвати причини «затребуваності» ідейного спадку Канта на початку XX ст.

5. Л. Петражицький як теоретик психологічного підходу до вирішення політичних питань.

3 Список рекомендованої літератури

Базова

1. Андрусяк Т. Г. Історія політичних та правових вчень / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. / Т. Г. Андрусяк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім.Івана Франка, 2001. – 220 с.
2. История политических и правовых учений / Под ред. О. Э. Лейста. – М. : Наука, 1997. – 369 с.
3. Марчук В. П. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб / В. П. Марчук, Г. В. Марчук. – Київ : ДП «Вид. Дім Персонал», 2009. – 480 с.
4. Мережко А. А. История международно-правовых учений : учебное пособие. – Київ : Юридична думка, 2004. – 296 с.
5. Мережко А. А. История международно-правовых учений / А. А. Мережко – Київ : Таксон, 2006. – 492 с.
6. Мироненко О. М. Історія вчень про державу і право: навч. посіб / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. – Київ : Академія, 2010. – 454 с.
7. История политических и правовых учений : учебник для вузов / Под общ. ред. члена-корреспондента РАН, доктора юридических наук, профессора В. С. Нерсисянца. – М. : Издательская группа НОРМА–ИНФРА, 1998. – 736.
8. Орач Є. М. Історія політичних і правових вчень : навчальний посібник /Є. М. Орач. – Київ : Атіка, 2005. – 560 с.
9. Шульженко Ф. П. Історія політичних та правових вчень: підручник / Ф. П. Шульженко. – Київ : Юрінком Інтер, 2007. – 464 с.

Допоміжна

1. Антологія лібералізму і політико-правничі вчення та верховенство права / Наук. ред. С. Головатий. – Київ : Книги для бізнесу, 2008. – 992 с.
2. Аристотель. Политика. Афинская полития / Аристотель. – М. : Мысль, 1997. – С. 271-343.
3. Гегель Г.-В.-Ф. Политические произведения / Г.-В.-Ф. Гегель. – М. : Наука, 1987. – 438 с.
4. Гегель Г.-В.-Ф. Философия права / Г.-В.-Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 524 с.
5. Драгоманов М. Вибране / М. Драгоманов. – Київ : Либідь, 1991. – 688 с.
6. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки / Б. Л. Кухта. – Львів, 1994. – 394 с.
7. Макиавелли Н. Государь / Н. Макиавелли. . – М. : Плонета, 1990. – 90 с.
8. Платон. Держава / Платон. – Київ : Основи, 2000. – 355 с.
9. Політологія. Кінець ХІХ – перша половина ХХ ст. : Хрестоматія / За ред. О. І. Сомківа. – Львів : Світ, 1996. – 786 с.
10. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень / Ф. П. Шульженко, Т. Г. Андрусак. – Київ : Юрінком Інтер, 1999. – 304 с.

Виробничо-практичне видання

Плани практичних занять
для очної і заочної форм навчання
з навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ»

*(освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії, галузь знань
03 – Гуманітарні науки, спеціальність 032 – Історія та археологія)*

Укладач **ЯЦЮК** Микола Володимирович

Відповідальний за випуск *О. Л. Рябченко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *М. В. Яцюк*

План 2018, поз. 432 М

Підп. до друку 30.05.2018. Формат 60x84/16

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 0,7

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.